การอ้างอิงและการเขียนบรรณานุกรมในเอกสารทางวิชาการ

อัญชลี กล่ำเพ็ชร*
จุฑารัตน์ ปานผดุง**

การเขียนเอกสารทางวิชาการ ผู้เขียนต้องศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ที่ผู้อื่นได้ศึกษาและรายงานไว้แล้ว หากในการเรียบเรียงมีการนำข้อมูลซึ่งเป็นความรู้ ความคิดของผู้อื่นมาประกอบ ผู้เขียนควรอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล เป็นการแสดงความเคารพและให้เกียรติผู้เขียนคนเดิม และมีประโยชน์ทางวิชาการสำหรับผู้ที่สนใจ ทำให้ทราบแหล่งข้อมูลที่จะศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมได้ อีกทั้งทำให้งานเขียนมีความถูกต้องตามหลักวิชาการ เป็นที่ยอมรับและน่าเชื่อถือ ดังนั้นผู้เขียนเอกสารทางวิชาการจึงจำเป็นต้องศึกษารูปแบบ หลักเกณฑ์การเขียนการอ้างอิงในเนื้อเรื่อง การอ้างอิงท้ายเล่มจากหนังสือ หรือคู่มือต่าง ๆ และเลือกใช้ให้ถูกต้องและเหมาะสม

ขอบเขตเนื้อหา

บทความนี้นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับ การอ้างอิง หรือการอ้างถึงเอกสาร ลักษณะการอ้างอิง ประกอบด้วย 1) การอ้างอิงในเนื้อเรื่อง (Citations in Text) และ 2) การอ้างอิงท้ายเล่ม (Reference Citations) รูปแบบการอ้างอิงท้ายเล่ม การเขียนเอกสารอ้างอิง หรือบรรณานุกรม การเรียงลำดับเอกสารอ้างอิง หรือบรรณานุกรม หลักการเรียงลำดับเอกสารอ้างอิง หรือบรรณานุกรม และปัญหาที่พบในการเขียนการอ้างอิงในเนื้อเรื่อง และการอ้างอิงท้ายเล่ม

การอ้างอิง หรือการอ้างถึงเอกสาร (Citations)

คือการระบุแหล่งที่มาของข้อมูลที่ผู้เขียนนำมาใช้อ้างอิงในการเขียนเอกสารทางวิชาการ ทำให้ผลงานเขียนเป็นที่ยอมรับและน่าเชื่อถือ เป็นการให้เกียรติผู้เขียนคนเดิมซึ่งเป็นผู้เสนอผลงานเรื่องนั้นไว้ก่อนหน้า และแสดงเจตนาบริสุทธิ์ของผู้เขียนว่าไม่ได้ขโมยความคิดหรือลอกเลียนข้อมูลโดยไม่มีการอ้างอิง

***บรรณารักษ์ชำนาญการ ระดับ 8** หอสมุดจอห์น เอฟ เคนเนดี้ สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

****บรรณารักษ์ 6** หอสมุดจอห์น เอฟ เคนเนดี้ สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ลักษณะการอ้างอิง

ลักษณะการอ้างอิงในเอกสารทางวิชาการ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ การอ้างอิงในเนื้อเรื่อง และการอ้างอิงท้ายเล่ม มีรายละเอียดดังนี้

1. การอ้างอิงในเนื้อเรื่อง (Citations in Text)

คือการระบุแหล่งที่มาของข้อมูลโดยอ้างอิงปนไปในเนื้อเรื่อง ทำให้ทราบว่าข้อความที่อ้างอิงนำมาจากแหล่งใด ผู้เขียนสามารถเลือกใช้วิธีการอ้างอิงในเนื้อเรื่องแบบใดแบบหนึ่ง โดยต้องให้เป็นแบบเดียวกันตลอดทั้งเอกสาร มีรูปแบบดังนี้ (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2547, น. 1-2)

1.1 การอ้างอิงแบบนาม-ปี (name-year or author-date style) มีการรวบรวมรายการเอกสารที่ใช้อ้างอิงทั้งหมดไว้ท้ายเล่ม เรียกว่า เอกสารอ้างอิง (references) หรือบรรณานุกรม (bibliography)

1.2 การอ้างอิงโดยเขียนแยกจากเนื้อเรื่องแต่ระบุหมายเลขหรือสัญลักษณ์การอ้างอิงไว้ในเนื้อเรื่อง เช่น การอ้างอิงแบบตัวเลขโดยใส่ตัวเลขตามลำดับที่อ้างในเนื้อเรื่อง (cited-order number style)

1.3 การอ้างอิงแบบตัวเลขโดยใส่ตัวเลขตามลำดับรายการไว้ท้ายเล่ม (reference-order number style) แล้วให้รายละเอียดข้อมูลทางบรรณานุกรมของรายการเอกสารที่ใช้อ้างอิงไว้ท้ายหน้าแบบเชิงอรรถ (footnotes) ท้ายบทหรือท้ายเล่ม (endnotes)

การอ้างอิงแบบนาม-ปี (name-year or author-date style)

ผู้เขียนนำเสนอรายละเอียดเฉพาะการอ้างอิงในเนื้อเรื่องโดยใช้รูปแบบนาม-ปี (name-year or author-date style) คือการอ้างอิงโดยระบุชื่อผู้แต่ง และปีพิมพ์ของเอกสารไว้หน้า หรือหลังข้อความที่ต้องการอ้าง เพื่อบอกแหล่งที่มาของข้อความนั้น และอาจระบุเลขหน้าของเอกสารที่อ้างด้วยก็ได้ ทำให้ผู้อ่านสามารถตรวจสอบข้อมูลทางบรรณานุกรมของเอกสารที่ใช้อ้างอิงได้จากรายการเอกสารอ้างอิง หรือบรรณานุกรมท้ายเล่ม หลักการเขียนการอ้างอิงแบบนาม-ปีที่ควรทราบมีดังนี้ (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2547, น. 2-3; American Psychological Association, 2001)

1. รูปแบบการอ้างอิงแบบนาม-ปี

1.1 การอ้างอิงแนวคิดหรือเนื้อหาเอกสารโดยภาพรวม ประกอบด้วยข้อมูล 2 ส่วน ดังนี้

รูปแบบ ชื่อผู้แต่ง (ปีพิมพ์)
ตัวอย่าง รุ่ง แก้วแดง (2543) หรือ Napier (1993)

1.2 การอ้างอิงข้อมูลบางหน้า บางตอน หรือบางบท ประกอบด้วยข้อมูล 3 ส่วน ดังนี้

รูปแบบ ชื่อผู้แต่ง (ปีพิมพ์, เลขหน้าที่อ้างอิง)
ตัวอย่าง สนิท อักษรแก้ว (2547, น. 12) หรือ Elder (1995, p. 14)

ตัวอย่าง นิสากร กรวยสวัสดิ์ (2549, ภาคผนวก) หรือ Forster (1997, chap. 4)

สำหรับเอกสารที่ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง ผู้รับผิดชอบ หรือไม่ปรากฏปีที่พิมพ์เผยแพร่ มีรูปแบบการอ้างอิงดังนี้

เอกสารที่ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง

รูปแบบ ชื่อเรื่องเอกสาร (ปีพิมพ์, เลขหน้าที่อ้างอิง)

ตัวอย่าง พรรณไม้ในโครงการหลวง (2550, น. 15) หรือ

Practical design (1992, p. 10)

รูปแบบ ชื่อบทความ (ปีพิมพ์, เลขหน้าที่อ้างอิง)

ตัวอย่าง เรียนรู้การสร้างบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน CAI (2541, น. 37) หรือ

Building theories on sand (1999, p. 2)

เอกสารที่ไม่ปรากฏปีพิมพ์

รูปแบบ ชื่อผู้แต่ง (ไม่ปรากฏปีพิมพ์)

ตัวอย่าง กิตติศัพท์ ศรีศักดิ์อำไพ (ม.ป.ป.) หรือ Lansdowne (n.d.)

2. ตำแหน่งการอ้างอิงในเนื้อเรื่อง

2.1 ระบุหน้าข้อความ เน้นที่ผู้แต่ง

รูปแบบ

ชื่อผู้แต่ง (ปีพิมพ์, เลขหน้าหรือเลขบท) "ข้อความที่อ้าง"

ตัวอย่าง

ณรงค์ ป้อมบุปผา (2530, น. 2) กล่าวว่า.....

Yeric and Todd (1989, p. 17) point out that "....."

2.2 ระบุหลังข้อความ เน้นที่เนื้อหา

รูปแบบ

"ข้อความที่อ้าง" (ชื่อผู้แต่ง, ปีพิมพ์, เลขหน้าหรือเลขบท)

ตัวอย่าง

ออนไลน์ หมายถึง เครื่องมือหรือเครื่องประดิษฐ์ที่ต่อโดยตรงหรือภายใต้การควบคุมของหน่วยประมวลผลกลางหรือคอมพิวเตอร์ (ณรงค์ ป้อมบุปผา, 2530, น. 2)

.....as suggested in the literature. (Elder, 1995, p. 15)

ตำแหน่งการอ้างอิงแบบนาม-ปีในเนื้อเรื่อง ยังสามารถอ้างอิงได้อีก 2 วิธี คือ 1) การเขียนรวมไปเป็นส่วนหนึ่งของเนื้อเรื่องซึ่งพบไม่บ่อยนัก และ 2) การอ้างอิงถึงผู้เขียนคนเดียวกันในย่อหน้าเดียวกัน ซึ่งการอ้างครั้งต่อมาไม่จำเป็นต้องระบุปีที่พิมพ์เผยแพร่

กรณีที่ผู้เขียนได้อ้างถึงเอกสารที่ถูกอ้างอิงในเอกสารอื่น หากไม่สามารถหาต้นฉบับของเอกสารที่ถูกนำไปอ้าง ให้อ้างอิงโดยวิธีการอ้างอิงเอกสารซ้อน มีแนวทางเขียนการเขียน 2 แบบ

คือ 1) อ้างอิงเอกสารทั้ง 2 แหล่งในการอ้างอิงในเนื้อเรื่อง รูปแบบนี้เมื่อจัดทำเอกสารอ้างอิง หรือบรรณานุกรมท้ายเล่ม ให้แยกเป็น 2 รายการ เพื่อความสะดวกในการตรวจสอบระหว่างรายการอ้างอิงในเนื้อเรื่องกับรายการอ้างอิงท้ายเล่ม และ 2) การอ้างอิงเอกสารเพียงแหล่งเดียวในการอ้างอิงในเนื้อเรื่อง คือ อ้างเฉพาะชื่อผู้แต่งเอกสารต้นฉบับ หรืออ้างเฉพาะชื่อผู้แต่งเอกสารที่นำข้อมูลไปอ้าง รูปแบบนี้เมื่อจัดทำเอกสารอ้างอิง หรือบรรณานุกรมท้ายเล่ม ให้เขียนบรรณานุกรมของเอกสารทั้ง 2 รายการรวมกัน โดยเริ่มต้นรายการด้วยชื่อผู้แต่งเอกสารที่นำข้อมูลไปอ้าง นอกจากนี้ยังมีรูปแบบการอ้างถึงเอกสารหลายชิ้นที่ให้ข้อมูลสอดคล้องกันหรือซ้ำกัน ให้อ้างอิงโดยเรียงรายการตามลำดับอักษรชื่อผู้แต่ง หรือ ชื่อผู้วิจัย (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2547, น. 3-6)

3. การลงรายการชื่อผู้แต่ง

3.1 ผู้แต่งที่เป็นบุคคล กรณีชาวไทยให้ใช้ชื่อ สกุล ไม่ต้องใส่คำนำหน้าชื่อ เช่น นาย นาง นางสาว ยศ เช่น จ่าสิบเอก ร้อยตำรวจตรี พลเอก ฯลฯ ตำแหน่งทางวิชาการ เช่น ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ ศาสตราจารย์ ฯลฯ หากเป็นชาวต่างประเทศให้ใช้ชื่อสกุลโดยไม่ต้องถอดเสียงเป็นภาษาไทย สำหรับคำที่ระบุหน้าที่ เช่น บรรณาธิการ (ed.) ผู้แปล (trans.) ผู้รวบรวม (comp.) นามแฝง ฯลฯ ไม่ต้องระบุในการอ้างอิงในเนื้อเรื่อง

3.2 ผู้แต่ง 1 คน

ตัวอย่าง สนิท อักษรแก้ว (2547, น. 12) ″ข้อความที่อ้าง″ หรือ
″ข้อความที่อ้าง″ (สนิท อักษรแก้ว, 2547, น. 12)

ตัวอย่าง Elder (1995, p. 14) ″ข้อความที่อ้าง″ หรือ
″ข้อความที่อ้าง″ (Elder, 1995, p. 14)

3.3 ผู้แต่ง 2 คน

ตัวอย่าง กุศล ทองงาม และ นิวัติ เชาว์ศิลป์ (2542, น. 15) ″ข้อความที่อ้าง″ หรือ
″ข้อความที่อ้าง″ (กุศล ทองงาม และ นิวัติ เชาว์ศิลป์, 2542, น. 15)

ตัวอย่าง Yeric and Todd (1989, p. 17) ″ข้อความที่อ้าง″ หรือ
″ข้อความที่อ้าง″ (Yeric & Todd, 1989, p. 17)

3.4 ผู้แต่ง 3-4 คน ให้ระบุทุกทน

ตัวอย่าง ศรีศักดิ์ จามรมาน, กนกวรรณ ว่องวัฒนะสิน และ วิศิษฏ์ หิรัญกิตติ
(2542, น. 15) ″ข้อความที่อ้าง″ หรือ
″ข้อความที่อ้าง″ (ศรีศักดิ์ จามรมาน, กนกวรรณ ว่องวัฒนะสิน
และ วิศิษฏ์ หิรัญกิตติ, 2542, น. 15)

ตัวอย่าง Yeric, Todd, Mason, and Muller (1999, p. 28) ″ข้อความที่อ้าง″ หรือ
″ข้อความที่อ้าง″ (Yeric, Todd, Mason, & Muller, 1999, p. 28)

3.5 ผู้แต่งมากกว่า 4 คน ให้ระบุเฉพาะผู้แต่งคนแรก ตามด้วยคำว่า และคณะ หรือ et al.

ตัวอย่าง สำเนา ขจรศิลป์ และคณะ (2541, น. 12) "ข้อความที่อ้าง" หรือ
"ข้อความที่อ้าง" (สำเนา ขจรศิลป์ และคณะ, 2541, น. 12)

ตัวอย่าง Yeric, et al. (1999, p. 33) "ข้อความที่อ้าง" หรือ
"ข้อความที่อ้าง" (Yeric, et al., 1999, p. 33)

3.6 ผู้แต่งที่มีฐานันดรศักดิ์ บรรดาศักดิ์ ให้ระบุตามที่ปรากฏ ไม่ต้องกลับคำที่ระบุฐานันดรศักดิ์ บรรดาศักดิ์ สมณศักดิ์ ไว้หลังชื่อ

ตัวอย่าง สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ (2542, น. 15) "ข้อความที่อ้าง" หรือ
"ข้อความที่อ้าง" (สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ, 2542, น. 15)

3.7 ผู้แต่งที่เป็นนิติบุคคล เช่น หน่วยงาน องค์กร สมาคม ให้ลงรายการเฉพาะชื่อหน่วยงานหรือชื่อองค์กรที่เป็นหน่วยงานแรกเท่านั้น

ตัวอย่าง ธนาคารกสิกรไทย (2542, น. 15) "ข้อความที่อ้าง" หรือ
"ข้อความที่อ้าง" (ธนาคารกสิกรไทย, 2542, น. 15)

2. การอ้างอิงท้ายเล่ม (Reference Citations)

คือการรวบรวมรายการเอกสารทั้งหมดที่ผู้เขียนได้ใช้อ้างอิงในการเขียนผลงานนั้น ๆ นิยมจัดเรียงรายการตามลำดับอักษรชื่อผู้แต่ง แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ (อิ่มจิต เลิศพงษ์สมบัติ, 2543, น. 7)

2.1 การรวบรวมรายการเอกสารอ้างอิง (References) คือการรวบรวมรายการเอกสารที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าและได้อ้างอิงไว้ในเนื้อเรื่องเท่านั้น ดังนั้นจำนวนรายการเอกสารที่อ้างอิงท้ายเล่ม จึงมีจำนวนเท่ากันกับที่ถูกอ้างอิงไว้ในเนื้อเรื่อง

2.2 การรวบรวมรายการบรรณานุกรม (Bibliography) คือการรวบรวมรายการเอกสารที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าทั้งหมด รวมทั้งเอกสารอื่นที่ไม่ได้อ้างอิงไว้ในเนื้อเรื่อง หากเห็นว่าเอกสารนั้นมีความเกี่ยวข้องกับเรื่องที่เขียนและจะเป็นประโยชน์แก่ผู้อ่าน ดังนั้นจำนวนรายการเอกสารที่อ้างอิงท้ายเล่ม จึงมีจำนวนมากกว่าที่อ้างอิงไว้ในเนื้อเรื่อง

รูปแบบการอ้างอิงท้ายเล่ม

รูปแบบการอ้างอิงท้ายเล่ม มีหลายรูปแบบเช่นเดียวกับการอ้างอิงในเนื้อเรื่อง ผู้เขียนอาจเลือกแบบใดแบบหนึ่งตามความต้องการของสถาบันที่ศึกษา หรือนโยบายการจัดพิมพ์ของแหล่งเงินทุน หากไม่มีการกำหนดรูปแบบการเขียนที่แน่นอน สามารถเลือกรูปแบบตามสาขาวิชาที่ได้รับความนิยม ดังนี้

1. APA Style (American Psychological Association) สำหรับสาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา ศึกษาศาสตร์ และสังคมศาสตร์

2. MLA Style (Modern Language Association) สำหรับสาขาแพทยศาสตร์ สาธารณสุขศาสตร์ และชีววิทยา

3. Chicago Style (University of Chicago) สำหรับวิทยานิพนธ์ งานวิจัยของ Chicago University

4. PSU Style (Prince of Songkla University) สำหรับวิทยานิพนธ์ งานวิจัยของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

การเขียนเอกสารอ้างอิง หรือบรรณานุกรม

การเขียนเอกสารอ้างอิง หรือบรรณานุกรมในรูปแบบ APA Style (American Psychological Association) กำหนดขึ้นโดยสมาคมจิตวิทยาแห่งสหรัฐอเมริกา เป็นสมาคมวิชาชีพทางจิตวิทยาที่ใหญ่ที่สุดในโลก บทบาทหนึ่งของ APA ที่บุคคลทั่วไปรู้จักคือ การกำหนดหลักเกณฑ์ หรือวิธีการอ้างอิงเอกสารสำหรับงานเขียนสาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา ศึกษาศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ในที่นี้ผู้เขียนขอนำเสนอตัวอย่างการเขียนเอกสารอ้างอิง หรือบรรณานุกรม ของสื่อสิ่งพิมพ์บางประเภทดังนี้ (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2547; มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2553; American Psychological Association, 2001)

1. หนังสือทั่วไป

ผู้แต่ง 1 คน

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//*ชื่อเรื่อง.*//(ครั้งที่พิมพ์(ถ้ามี)).//สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2543). *ทฤษฎีสังคมวิทยา: เนื้อหาแนวการใช้ประโยชน์เบื้องต้น.* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Johnston, K. (1993). *Surviving the first year experience.* (2nd ed.). Melbourne, VIC, Australia: Macmillan.

ผู้แต่ง 2 คน

ผู้แต่ง1/และ/ผู้แต่ง2.//(ปีที่พิมพ์).//*ชื่อเรื่อง.*//(ครั้งที่พิมพ์(ถ้ามี)).//สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

กุศล ทองงาม และ นิวัติ เชาว์ศิลป์. (2542). *ธุรกิจการผลิตผักปลอดภัยจากสารเคมีในจังหวัดเชียงใหม่.* เชียงใหม่: ศูนย์วิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตทางเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

Yeric, J., & Todd, J. (1989). *Public opinion: The visible politics.* Chicago: Peacock.

ผู้แต่งมากกว่า 2 คน แต่ไม่เกิน 5 คน

ผู้แต่ง1,/ผู้แต่ง2,/และ/ผู้แต่งคนสุดท้าย.//(ปีที่พิมพ์).//*ชื่อเรื่อง.*//(ครั้งที่พิมพ์(ถ้ามี)).//สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

สำเนา ขจรศิลป์, บุญเรียง ขจรศิลป์, สมประสงค์ น่วมบุญลือ, สุริยา เสถียรกิจอำไพ และ บุญสม ชีรวณิชย์กุล. (2541). *รายงานการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบค่ายอาสาพัฒนาของนักศึกษา.* กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย.

Yeric, J., Todd, J., Mason, S., & Muller, P. (1999). *Political perspectives.* Chicago: Peacock.

ผู้แต่งมากกว่า 6 คน

ผู้แต่ง1,/ผู้แต่ง2,/และ/ผู้แต่งคนสุดท้าย.//(ปีที่พิมพ์).//*ชื่อเรื่อง.*//(ครั้งที่พิมพ์(ถ้ามี)).//สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

Jones, P., Smith, A., Hudson, T., Etherton, J., Connelly, W., & Gardener, J., et al. (1999). *Business management for the new era. Adelaide*, SA, Australia: Wyland.

มีผู้รับผิดชอบในหน้าที่ผู้รวบรวม ผู้เรียบเรียง หรือบรรณาธิการ

ชื่อผู้รับผิดชอบ.//(หน้าที่ที่รับผิดชอบ).//(ปีที่พิมพ์).//*ชื่อเรื่อง.*//(ครั้งที่พิมพ์(ถ้ามี)).//สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

เพ็ญนภา ทรัพย์เจริญ และ กัญจนา ดีวิเศษ. (บรรณาธิการ). (2542). *สมุนไพรกับวัฒนธรรม ตอนที่ 2 ไม้ริมรั้ว.* กรุงเทพฯ: สถาบันการแพทย์แผนไทย กรมการแพทย์.

Danaher, P. (Ed.). (1998). *Beyond the Ferris wheel.* Rockhampton, GLD, Australia: CQU Press.

มีผู้แต่งเป็นหน่วยงาน สถาบัน องค์กร หรือนิติบุคคล

ชื่อสถาบัน.//(ปีที่พิมพ์).//*ชื่อเรื่อง.*//(ครั้งที่พิมพ์(ถ้ามี)).//สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์. (2544). *สถิติการค้าและเครื่องชี้ภาวะเศรษฐกิจของไทย ปี 2543.* กรุงเทพฯ: กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์.

Australian Defence Force. (1996). *The boat people issue.* Canbera, ACT. Australia: Australian Government Publishing Service.

2. หนังสือไม่มีชื่อผู้แต่ง

ชื่อเรื่อง.//(ปีที่พิมพ์).//(ครั้งที่พิมพ์(ถ้ามี)).//สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

รายงานสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ.2542. (2543). กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม.

Practical design. (1992). (2nd ed.). Adelaide, SA, Australia: South Autralia Design Press.

3. หนังสือแปล

ชื่อผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//*ชื่อเรื่องที่แปลแล้ว*/แปลจาก/ชื่อเรื่องต้นฉบับ/โดย/ชื่อผู้แปล.//(ครั้งที่พิมพ์(ถ้ามี)).//สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

บอร์เก็นวัลล์, แมทท์, ฮาคาน จารส์ค็อก, บาบาร่า เมอเรย์ และ เซซิเลีย พาลเมอร์. (2543). ขั้นพื้นฐานการพัฒนาธุรกิจด้วยตนเอง แปลจาก Improve Your Business: Basic โดย ไมตรี วสันติวงศ์. เจนีวา: สำนักงานองค์การแรงงานระหว่างประเทศ.

4. บทความจากหนังสือรวมเรื่อง

ผู้เขียนบทความ.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ,/ตอน.//ใน/ชื่อเรื่อง.//(เลขหน้าที่ปรากฏบทความ).//ชื่อบรรณาธิการ (ถ้ามี)/(ฉบับพิมพ์).//สถานที่พิมพ์:/ผู้จัดพิมพ์.

ศิริพร สุวรรณะ. (2529). การศึกษาความต้องการสารนิเทศในสาขาสังคมศาสตร์. ใน *สารนิเทศกับการบริหารและการพัฒนา: เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง สารนิเทศทางสังคมศาสตร์: ความต้องการและแหล่งสารนิเทศ.* (หน้า 7-17). กรุงเทพฯ: สำนักบรรณสารการพัฒนา สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

Byme, J. (1995). Disabilities in tertiary education. In L. Roman & J. McNamee (Eds.), *Voices of a margin* (pp. 81-84). Rockhampton QLD, Australia: CQU Press.

5. วิทยานิพนธ์

ชื่อผู้เขียนวิทยานิพนธ์.//(ปีที่เสนอวิทยานิพนธ์).//*ชื่อวิทยานิพนธ์.*//วิทยานิพนธ์ของการศึกษาระดับใด,/มหาวิทยาลัยที่กำหนดให้ทำวิทยานิพนธ์/วิทยาเขต (ถ้ามี).

อมรรัตน์ ดวงสุวรรณ. (2540). *ความต้องการและการใช้สารนิเทศในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลของคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลา.* วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.

Herbert-Cheshire, L. (1997). *Living by the sea.* Unpublished honours thesis, Central Queensland University, Rockhampton, GLD, Australia.

6. บทความวารสาร

ชื่อผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//*ชื่อวารสาร, ปีที่*(ลำดับที่),/เลขหน้าที่ปรากฏบทความ.

วรรธนะ ชลายนเดชะ. (2548). ออกกำลังอย่างไรในคนทำงานคอมพิวเตอร์. *หมอชาวบ้าน, 27*(315), 77-79.

Wilcox, R. V. (1991). Shifting roles and synthetic women in Star Trek: The Next Generation. *Studies in Popular Culture, 13*(2), 53-65.

7. บทความจากหนังสือพิมพ์

ชื่อผู้แต่ง.//(วัน เดือน ปีที่ตีพิมพ์เผยแพร่).//ชื่อบทความ.//*ชื่อหนังสือพิมพ์,*/เลขหน้าที่ปรากฏบทความในหนังสือพิมพ์.

นิรามัย สตินยานันต์. (5 กันยายน 2549). ความปลอดภัยในสถานศึกษา กับหน้าที่ของแม่พิมพ์. *มติชน,* หน้า 6.

Condren, P. (1999, July 30-31). Swiss prepare charges. *Weekend Australia,* p. 1.

8. บทความจากสารานุกรม

ชื่อผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ใน/*ชื่อสารานุกรม*//(เล่มที่,/เลขหน้าที่ปรากฏบทความ).// สถานที่พิมพ์ :/ผู้จัดพิมพ์เผยแพร่.

สฤษดิเดช ขำปัญญา. (2544). แรงงานและสวัสดิการสังคม. ใน *สารานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน* (เล่ม 25, หน้า 16047-16054). นนทบุรี: สหมิตรพริ้นติ้ง.

Sturgeon, T. (1995). Science fiction. In *The Encyclopedia Americana* (vol. 24, pp. 390-392). Danbury, CT: Grolier.

9. บทความจากฐานข้อมูลออนไลน์

ชื่อผู้แต่ง.//(วัน เดือน ปีที่เผยแพร่).//ชื่อบทความ.//*ชื่อวารสาร,/ปีที่,*/ลำดับที่,/วัน เดือน ปีที่สืบค้นข้อมูล,/ชื่อฐานข้อมูล

Mershon, D. H. (1998, November-December). Star Trek on the brain: Alien minds, human minds. *American Scientist, 86*, 585, Retrieved July 29, 1999, from Expanded Academic ASAP database

10. ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์: WWW

ชื่อผู้แต่ง.//(ปีที่เผยแพร่).//*ชื่อเรื่อง.*//วัน เดือน ปีที่สืบค้น,/สืบค้นจาก/ชื่อเว็บไซต์: แหล่งจัดเก็บข้อมูล

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (2551). *คู่มือการศึกษาปีการศึกษา 2551.* สืบค้นเมื่อ 3 ธันวาคม 2551, สืบค้นจาก http://www.psu.ac.th/handbook/

Brown, H. (1994). *Citing computer references.* Retrieved April 3, 1995, from http://neal.ctstateu.edu/history/cite.html

11. โสตทัศนวัสดุ

ผู้รับผิดชอบ/ผู้ผลิต.//(ปีที่ผลิต).//*ชื่อเรื่อง.*//[ชนิดของโสตทัศนวัสดุ].//สถานที่เผยแพร่ :/ผู้เผยแพร่.

มุสตอฟา อยู่เป็นสุข. (2531). *ครอบครัวอิสลาม.* [วัสดุบันทึกเสียง]. กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสืออิสลาม.

Adams, K. (Producer), & Peter, J. (Director). (1995). *The Holywood sound.* [Video recording]. New York: Sony Classical Film and Video.

การเรียงลำดับเอกสารอ้างอิง หรือบรรณานุกรม

เอกสารทุกรายการที่ผู้เขียนผลงานทางวิชาการนำมาอ้างอิง จะถูกนำมารวบรวมไว้ท้ายเล่ม อาจใช้คำว่าเอกสารอ้างอิง หรือบรรณานุกรม มีแนวปฏิบัติดังนี้ (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2547 น. 15-16)

1. เขียน หรือพิมพ์คำว่า เอกสารอ้างอิง หรือบรรณานุกรม ไว้กลางหน้ากระดาษ
2. เขียน หรือพิมพ์รายการเอกสารอ้างอิง หรือบรรณานุกรมบรรทัดแรกของแต่ละรายการ

ชิดริมหน้ากระดาษซ้ายมือ หากไม่จบในบรรทัดเดียว บรรทัดต่อไปให้เริ่มที่ตัวอักษรตำแหน่งที่ 9 ของบรรทัดแรก และให้เริ่มต้นบรรทัดใหม่เมื่อเขียนหรือพิมพ์รายการใหม่

3. จัดเรียงรายการเอกสารที่ใช้อ้างอิงตามลำดับอักษรของรายการแรก อาจเป็นชื่อผู้แต่ง หรือชื่อเรื่องเอกสาร หากไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง กรณีเป็นชื่อบทความภาษาอังกฤษ และมีคำนำหน้านาม ได้แก่ a, an, the ให้จัดเรียงตามลำดับอักษรของคำถัดไปและไม่ต้องใส่หมายเลขลำดับรายการ

4. จัดเรียงเอกสารทุกประเภทไว้ด้วยกัน แต่ให้แยกเอกสารอ้างอิง หรือบรรณนานุกรม ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ หากผลงานวิชาการเป็นภาษาไทย ให้จัดเรียงภาษาไทยไว้ก่อน หากเป็นภาษาอังกฤษให้จัดเรียงภาษาอังกฤษไว้ก่อน โดยไม่ต้องมีข้อความระบุว่าเป็นเอกสารอ้างอิง หรือบรรณนานุกรมภาษาไทย หรือภาษาอังกฤษ

5. กรณีที่อ้างอิงเอกสารผู้แต่งคนเดียวกันหลายรายการ ให้เรียงลำดับรายการเอกสารอ้างอิงหรือบรรณานุกรมตามลำดับปีเก่าสุดไปหาปีล่าสุด เช่น

สมยศ ทุ่งหว้า. (2535).

สมยศ ทุ่งหว้า. (2541).

6. กรณีที่ผู้แต่งชื่อแรกเป็นคนเดียวกันให้เรียงลำดับรายการเอกสารที่มีผู้แต่งคนเดียวก่อนรายการที่มีผู้แต่งหลายคน เช่น

ปิ่น จันจุฬา. (2545). *หลักการผลิตโคเนื้อ.*

ปิ่น จันจุฬา และ อังกูร พุทธิเนตร. (2549). *บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน วิชา 732-352.*

7. กรณีที่อ้างอิงเอกสารที่มีผู้แต่งหลายคน โดยผู้แต่งชื่อแรกเป็นคนเดียวกัน ให้เรียงตามลำดับอักษรของชื่อผู้แต่งคนถัดไปตามลำดับ เช่น

จรัล มะลูลีม กิตติมา อมรทัต และ พรพิมล ตรีโชติ. (2549).

จรัล มะลูลีม และ สายสมร สมพงศ์. (2549).

8. กรณีที่อ้างอิงเอกสารของผู้แต่งคนเดียวกันซึ่งจัดพิมพ์ในปีเดียวกัน ให้เรียงตามลำดับอักษรของชื่อเรื่อง ถ้าเป็นเอกสารภาษาอังกฤษที่เริ่มต้นด้วยคำนำหน้านาม ได้แก่ A, An, The ให้เรียงตามลำดับอักษรของคำต่อจากคำนำหน้านาม และให้ระบุลำดับของเอกสารโดยใช้อักษร ก ข ค... หรือ a, b, c... ต่อจากปีที่พิมพ์ เช่น

วัฒนา สุกัณศีล. (2539ก). *การเปลี่ยนแปลง ปัญหา และทางเลือกของชุมชนประมง.*

วัฒนา สุกัณศีล. (2539ข). *สภาพเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชุมชนประมง.*

Napier, A. (1993a). *Fatal storm.*

Napier, A. (1993b). *Survival at sea.*

หลักการเรียงลำดับเอกสารอ้างอิง หรือบรรณานุกรม

การเขียนเอกสารทางวิชาการ ผู้เขียนมักใช้แหล่งอ้างอิงทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ในขั้นตอนการเรียงลำดับเอกสารอ้างอิง หรือบรรณานุกรม มีแนวปฏิบัติดังนี้

1. ภาษาไทย ให้เรียงตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน คือ

1.1 เรียงตามลำดับอักษร ก - ฮ ดังนี้

ก ข ฃ ค ฅ ฆ ง จ ฉ ช ซ ฌ ญ ฎ ฏ ฐ ฑ ฒ ณ ด ต ถ ท ธ น บ ป ผ ฝ พ ฟ ภ ม ย ร ล ว ศ ษ ส ห ฬ อ ฮ

1.2 เรียงตามลำดับสระ ดังนี้

อะ อั อา อำ อิ อี อึ อื อุ อู เอ เอะ เอา เอาะ เอิ เอี เอีะ เอื เอือะ แอ แอะ โอ โอะ ใอ ไอ

2. ภาษาอังกฤษ เรียงตามลำดับอักษร A - Z ดังนี้

A B C D E F G H I J K L M N O P Q R S T U V W X Y Z

ปัญหาที่พบในการอ้างอิง และการเขียนเอกสารอ้างอิง

จากการอ่านเอกสารทางวิชาการ พบว่า การอ้างอิงและการเขียนเอกสารอ้างอิง หรือบรรณานุกรมของผู้เขียนบางท่าน ยังไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ทั้งการอ้างอิงในเนื้อเรื่อง การอ้างอิงท้ายเล่ม รวมทั้งรูปแบบและการเรียงลำดับ สรุปได้ดังนี้

1. การอ้างอิงในเนื้อเรื่อง

1.1 ไม่มีการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูลบางหน้า บางบท หรือบางตอนที่เป็นความรู้ความคิดของผู้เขียนคนอื่น

1.2 อ้างอิงข้อความที่ไม่จำเป็นต้องอ้างอิง

1.3 ระบุตำแหน่งการอ้างอิงไม่เหมาะสม

1.4 เขียนชื่อผู้แต่งทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศรูปแบบนาม-ปีไม่ถูกต้อง

1.5 รูปแบบการอ้างอิงไม่เป็นรูปแบบเดียวกันทั้งเล่ม

1.6 ใช้เครื่องหมายกำกับวรรคตอนไม่ถูกต้อง

2. การอ้างอิงท้ายเล่ม

2.1 เอกสารที่อ้างอิงในเนื้อเรื่องไม่ปรากฏในการอ้างอิงท้ายเล่ม

2.2 ข้อมูลการอ้างอิงในเนื้อเรื่อง เช่น ชื่อผู้แต่ง ปีที่พิมพ์ ไม่ตรงกับการอ้างอิงท้ายเล่ม

2.3 ข้อมูลทางบรรณานุกรมท้ายเล่มไม่ครบถ้วน เช่น ไม่ระบุเลขหน้าที่ปรากฏบทความทั้งบทความ

2.4 รูปแบบการอ้างอิงไม่เป็นรูปแบบเดียวกันทั้งเล่ม

2.5 ใช้เครื่องหมายกำกับวรรคตอนไม่ถูกต้อง

2.6 เรียงลำดับเอกสารอ้างอิง หรือบรรณานุกรม ไม่ถูกต้องตามลำดับอักษรและตามลำดับสระ

สรุป

การเขียนเอกสารทางวิชาการ ผู้เขียนต้องศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ที่ผู้อื่นได้ศึกษาและรายงานไว้แล้ว หากมีการนำความรู้ ความคิดของผู้อื่นมาประกอบ ผู้เขียนควรอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล เป็นการแสดงความเคารพ ให้เกียรติผู้เขียนคนเดิม และแสดงเจตนาบริสุทธิ์ว่าไม่ได้ขโมยความคิดหรือลอกเลียนข้อมูลโดยไม่มีการอ้างอิง อีกทั้งทำให้งานเขียนมีความถูกต้องตามหลักวิชาการ เป็นที่ยอมรับและน่าเชื่อถือ การเลือกรูปแบบการอ้างอิง ควรพิจารณาตามความต้องการของสถาบันที่ศึกษา หรือนโยบายการจัดพิมพ์ของแหล่งเงินทุน หากไม่มีการกำหนดรูปแบบที่แน่นอน สามารถเลือกรูปแบบตามสาขาวิชาที่ได้รับความนิยม เช่น รูปแบบ APA ที่ผู้เขียนได้นำเสนอเป็นรูปแบบที่กำหนดขึ้นโดยสมาคมจิตวิทยาแห่งสหรัฐอเมริกา เหมาะสำหรับงานเขียนสาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา ศึกษาศาสตร์ และสังคมศาสตร์ อย่างไรก็ตาม เอกสารทางวิชาการที่เผยแพร่จะมีความถูกต้อง สมบูรณ์ ก็ต่อเมื่อมีการเขียนการอ้างอิงสอดคล้องกันทั้งการอ้างอิงในเนื้อเรื่อง และท้ายเล่ม ใช้เครื่องหมายกำกับวรรคตอนถูกต้อง และมีการจัดเรียงถูกต้องทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ดังนั้นผู้เขียนเอกสารทางวิชาการควรศึกษารูปแบบ หลักเกณฑ์การเขียนการอ้างอิงจากหนังสือ หรือคู่มือต่าง ๆ และเลือกใช้ให้ถูกต้องและเหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

พฐา สุวรรณรัฐ. (2545). การอ้างอิงแหล่งข้อมูลที่เผยแพร่บนอินเทอร์เน็ต: Citing internet resources. *บรรณสาร สพบ. 34*(2), 14-23.

ภรณี ศิริโชติ. (2545). การอ้างอิงเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ตามรูปแบบของ APA ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 5: APA 5 th Edition's Style for citing electronics resources. *บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ มข. 20*(1), 78-87.

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. คณาจารย์ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์. (2547). การอ้างอิงและการเขียนบรรณานุกรม. ใน *การอ้างอิงในงานวิชาการ.* เอกสารประกอบการบรรยายโครงการพัฒนาทักษะการเขียนเชิงวิชาการ. จัดโดยศูนย์บริการวิชาการและชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. 19 กรกฎาคม.

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. สำนักวิทยบริการ. ฝ่ายหอสมุดจอห์น เอฟ เคนเนดี้. (2553). การเขียนบรรณานุกรมและการอ้างอิง ใน *เอกสารประกอบการอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่อง การสืบค้นสารสนเทศเพื่อการทำผลงาน.* จัดโดยสำนักวิทยบริการ. 16 กรกฎาคม.

อิ่มจิต เลิศพงษ์สมบัติ. (2543). การอ้างอิงและการเขียนบรรณานุกรมตามรูปแบบของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. ใน *เอกสารประกอบการอบรมทางวิชาการเรื่อง เทคนิคการเขียนวิทยานิพนธ์ที่ดี.* จัดโดยบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. 30 สิงหาคม.

American Psychological Association. (2001). *An abridged guide to APA referencing An author-date system based on American Psychological Association.* (5th ed.). Retrieved September 6, 2010, from http://facultysite.cqu.edu.au/FCWViewer/getFile.do?id=5762

****